A HORVÁT–MAGYAR EGYÜTTÉLÉS FORDULÓPONTJAI

INTÉZMÉNYEK, TÁRSADALOM, GAZDASÁG, KULTÚRA

PREKRETNICE U SUŽIVOTU HRVATA I MAĐARA

USTANOVE, DRUŠTVO, GOSPODARSTVO I KULTURA

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA

DISSERTATIONES

Redigit:
PÁL FODOR

Prekretnice u suživotu Hrvata i Mađara

Ustanove, društvo, gospodarstvo i kultura

Glavni urednici:
Pál Fodor, Dinko Šokčević

Urednici: Jasna Turkalj, Damir Karbić

Institut za povijesne znanosti
Istraživačkog centra za humanističke znanosti
Mađarske akademije znanosti, Hrvatski institut za povijest
Budimpešta, 2015

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

ÉRTEKEZÉSEK

Sorozatszerkesztő:
FODOR PÁL

A horvát–magyar együttélés fordulópontjai

Intézmények, társadalom, gazdaság, kultúra

Főszerkesztők:
Fodor Pál, Sokcsevits Dénes

Szerkesztők: Jasna Turkalj, Damir Karbić

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézet,
Horvát Történettudományi Intézet
Budapest, 2015

A kötet megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alap
Knjiga je objavljena uz potporu Mađarskog nacionalnog fonda za kulturu (NKA)

Szakmai lektorok: Lovorka Čoralić, Zlatko Matijević, Soós István, Veszprémy László
Recenzenti: Lovorka Čoralić, Zlatko Matijević, István Soós, László Veszprémy

Fordítók: Bubreg Györgyi, Kovács Lea, Lukács B. György
Preveli: Đurđa Bubreg, Lea Kovács , György Lukács B.
A szerkesztésben részt vett: Lukács B. György, Suzana Miljan
U uređivanju sudjelovali: György Lukács B., Suzana Miljan

ISBN 978-963-416-019-9
ISSN 2063–3742

TARTALOM

STANKO ANDRIĆ

Velikaška obitelj Gorjanski i Hrvatsko Kraljevstvo

Od Kolomanove biogradske krunidbe 1102, odnosno od uspostave „državne zajednice" koja se u hrvatskoj historiografiji uobičajeno naziva Ugarsko–Hrvatskim Kraljevstvom (ili, u domoljubnijoj inačici, Hrvatsko–Ugarskim Kraljevstvom), glavna institucionalna poveznica između središnje vlasti zajedničkih kraljeva i nekada samostalne hrvatske kraljevine bili su banovi. Za hrvatsko–dalmatinske banove Arpadovići su, koliko se može razabrati iz fragmentarno sačuvanih izvora, bez iznimke postavljali odane ljude iz kruga uglednika i moćnika bliskih dvoru. To, dakle, nisu bili domaći ljudi s područja Hrvatske, nego članovi istaknutih rodova ili zaslužni pojedinci iz ugarskih dijelova prostrane kraljevine. Takva je praksa potrajala do kasnog 13. stoljeća, kada je, u širem kontekstu slabljenja središnje kraljevske vlasti, banska vlast u Hrvatskoj došla u ruke Šubića Bribirskih.[1] Nakon Šubića i potom višegodišnje vakancije banske službe, ugarsko–hrvatski kraljevi ponovno su u Hrvatskoj uspostavili bansku vlast tek 1345, kada ju je Ludovik I Anžuvinac predao tadašnjem slavonskom banu Nikoli od roda Hahold.[2] Poslije razdoblja u kojem je hrvatsko i slavonsko banstvo bilo ujedinjeno u istim osobama (do 1356), dvije su banske službe bile odvojene do 1390, a potom je opet slijedilo razdoblje njihove personalne objedinjenosti što je potrajalo do 1408.[3] U tom vremenu od šezdesetak godina obnovljena je u punoj mjeri praksa da službu hrvatskih banova dobivaju istaknute i kralju odane osobe s područja Ugarske. Jedini ban domaćega hrvatskog podrijetla bio je Ivan Frankapan, koji je tu

1 Najnoviju rekonstrukciju slijeda hrvatskih (i slavonskih) banova u doba Arpadovića vidi u *Attila Zsoldos:* Magyarország világi archontológiája 1000–1301. MTA Történettudományi Intézete, Bp., 2011. 41–49. Usp. *Attila Zsoldos:* Hrvatska i Slavonija u kraljevstvu Arpadovića. Povijesni prilozi 17. (1998) 287–288.

2 *Tomislav Raukar:* Hrvatsko srednjovjekovlje. Prostor, ljudi, ideje. Školska knjiga–Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zg., 1997. 78–79.; *Pál Engel:* The Realm of St. Stephen. A History of Medieval Hungary, 895–1526. Prev. Tamás Pálosfalvi. Ed. *Andrew Ayton.* I. B. Tauris, London–New York, 2001. 135., 163.; *Pál Engel:* Magyarország világi archontológiája, 1301–1457. 2 sv. MTA Történettudományi Intézete, Bp., 1996. 1: 22.

3 Iznimka su u tom potonjem razdoblju samo godine 1394–1397, kada je u Hrvatskoj ban bio Nikola II Gorjanski, a u Slavoniji Detrik Bebek. Za sve v. *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 16–25.

službu obnašao 1392. i 1393. i koji je, dakako, također bio *„stalan i odlučan privrženik kralja Sigismunda i supruge mu, kraljice Marije"*.[4]

U tome nizu hrvatskih banova u doba drugoga Anžuvinca, njegovih kratkovjekih baštinika i ranijega dijela vladavine Žigmunda Luksemburgovca pojavljuju se i dva člana plemićke i velikaške obitelji Gorjanskih, za koje bi, s obzirom na njihov matični posjed, trebalo dodati „iz Vukovske županije", premda je to u njihovu slučaju svakako preuska odrednica. Namjera je ovog priloga sumirati ulogu Gorjanskih ponajprije u političkoj povijesti srednjovjekovne Hrvatske. Povijest velikaškog roda Gorjanskih ne može se, doduše, sama po sebi svrstati među „prekretnice u suživotu Mađara i Hrvata", ali ona svakako tvori jedno od važnih čvorišta u kojima su se u to doba tijesno povezane povijesti dvaju naroda doticale i prepletale, a nema dvojbe ni da su u više navrata članovi toga roda na presudan način sudjelovali u povijesnim zbivanjima koja se doista mogu okarakterizirati kao povijesne prekretnice.

Područje Hrvatskog Kraljevstva, kao zasebne sastavnice zajedničke države, nije spadalo u redoviti djelokrug Gorjanskih. Većina članova obitelji nije s njime imala nikakvih poznatih doticaja. No, biografije nekoliko istaknutih pojedinaca ipak se na važne načine prepleću s poviješću srednjovjekovne Hrvatske. Moguće je razlikovati tri vrste takvih veza i doticaja Gorjanskih s Hrvatskom. Na prvom mjestu su političke funkcije i vojne aktivnosti pojedinih Gorjanskih koje se izravno odnose na srednjovjekovnu Hrvatsku. Na drugom mjestu možemo spomenuti rijetke slučajeve u kojima su neki Gorjanski na području Hrvatske i Dalmacije imali posjede i s posjedima povezana prava. Napokon, na trećem mjestu valja navesti bračne veze koje su pojedini Gorjanski sklapali s članovima nekih hrvatskih plemićkih obitelji.

Prvi Gorjanski koji je vršio neku funkciju u Hrvatskoj bio je Ivan, sin Pavlov, iz banske grane roda. On je 1379. zabilježen kao lučki župan i kaštelan Ostrovice, kraljevske utvrde što je u ranijem dobu pripadala Šubićima Bribirskim.[5] U to je vrijeme službu hrvatskog bana vršio Nikola Szécsi, čiji je sin istog imena poslije oženio Helenu Gorjansku, kćer palatina Nikole starijega.

Prvi Gorjanski koji je ponio naslov hrvatskog bana bio je palatin Nikola stariji. On se, nakon vojne akcije Žigmunda Luksemburgovca i njegovih ro-

---

4 *Vjekoslav Klaić:* Krčki knezovi Frankapani. Knjiga prva: od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god. 1118. do god. 1480.) Matica hrvatska, Zg., 1901. 177.; *Ibid*. 184–185. – piše da je kralj *„1392. kneza Ivana imenovao jedinim banom hrvatskim. Sve dosad bila su od god. 1356. u Hrvatskoj po dva bana: jedan za čitavu Slavoniju, a drugi za Dalmaciju i Hrvatsku"*. To ipak nije točno, jer je prema svjedočanstvu vrela 1390. i 1391. hrvatski ban bio Detrik Bebek, koji je istodobno bio i slavonski ban. Moguće je da je i Ladislav Levanjski (ili Sárói), koji je bio slavonski ban u ljeto i jesen 1392, istodobno bio i hrvatski ban, jer u to vrijeme kao hrvatski ban nije zabilježen nitko drugi (usp. *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 18. i 24.).

5 *Tadija Smičiklas et al.:* Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Sv. 2–18. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zg., 1904–1990. 16: 28–29., br. 22. Usp. *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 383–384., s. v. Ostrovica (1). Gorjanski tom poveljom uređuje pitanje nekog nasljedstva držeći se hrvatskih pravnih običaja *(iuribus Croaticis dictantibus)*.

đaka, početkom jeseni 1385. morao odreći palatinske časti koju je obnašao deset godina, a za utjehu su ga kraljice Marija i Elizabeta imenovale banom Hrvatske i Dalmacije. Novi palatin postao je Nikola Szécsi, pristaša Žigmundovih ambicija, koji se na toj časti javlja od 17. rujna 1385.[6] Čini se da se Nikola Gorjanski nije posve spremno odrekao toga naslova jer je sebe nazivao palatinom još i u kratkoj listini izdanoj u Višegradu 13. listopada 1385.[7] Kao hrvatskog bana spominje ga prvi put povelja kraljice Marije izdana u Budimu 2. listopada 1385.[8] Kraljičina odluka trebala je nešto vremena da stupi na snagu i u samoj Hrvatskoj, jer se ondje, u Zadru, 16. listopada 1385. banom još uvijek smatralo Ivana Benediktova od roda Ratold.[9] Novi raspored najviših državnih časti naposljetku je ipak zaživio, barem u dvorskom okružju, pa se Nikola Gorjanski navodi kao hrvatskodalmatinski ban i u dignitarijima kasnijih vladarskih povelja, posljednji put u povelji kraljice Marije od 10. lipnja 1386.[10] S banskim je naslovom Nikola dočekao i svoj kraj u obračunu kod Gorjana. Sljedeći nositelj naslova hrvatskog bana, Petar Cudar, javlja se u vrelima od rujna 1386.[11]

Znakovito je da od Nikole Gorjanskoga, koji je izdavao mnoge službene listine dok je vršio palatinsku dužnost, nije sačuvana nijedna listina iz razdoblja u kojem je nosio banski naslov. I u svim kasnijim vrelima on je zapamćen kao palatin, a njegovo je hrvatsko banovanje zaboravljeno. Datacijske formule povelja dalmatinskih gradova izdanih od listopada 1385. do srpnja 1386. ne spominju ga.[12] Kroničar Thuróczy u opisu prepada kod Gorjana govori o njemu kao palatinu,[13] a i kasnije povelje redovito ga zovu *condam dominus Nicolaus palatinus*. To je razumljivo jer je Nikolino hrvatsko banstvo bilo, po svemu sudeći, sasvim nominalno. U stvarnosti on nije u

6 *Szilárd Süttő:* Anjou–Magyarország alkonya. Magyarország politikai története Nagy Lajostól Zsigmondig, az 1384–1387. évi belviszályok okmánytárával. 2 sv. Belvedere meridionale, Szeged, 2003. 1: 157. i 169. Usp. kasniji datum u *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 4.

7 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár [= MNL OL DL] 210 638. Usp. ranije datume za prestanak Nikoline palatinske službe u *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 4.; *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 157. i 169.

8 MNL OL DL. 7086. Usp. *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 97.; 2: 266., br. 469.; *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 24.

9 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 16: 553., br. 427. Usp. *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 24. Ban Ivan je u to vrijeme po kraljičinoj odluci zapravo već bio dvorski sudac (*Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 8.; *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 169; Usp. Korai magyar történeti lexikon [9–4. század]. Főszerk. *Gyula Kristó.* Akadémiai Kiadó, Bp., 1994. 324, s. v. János Kaplai).

10 MNL OL DL. 7201. Usp. *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 2.: 393., br. 695.; *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 24.

11 *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 24.; *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 170.

12 Izgleda da povelje iz tog razdoblja u uobičajenoj formuli *„regnante* […] *temporeque* [...]" uopće ne spominju aktualnog bana: usp. *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 16: 558–559.; 17: 1–68.

13 Usp. *Elemér Mályusz–Gyula Kristó:* Johannes de Thurocz, Chronica Hungarorum. II: Commentarii. 2 sv. Akadémiai Kiadó, Bp., 1988. 2: 224–225.

Hrvatskoj vršio nikakvu vlast niti je, koliko znamo, kao ban kročio na njezin teritorij. Glavni pobornici napuljske dinastije, vranski prior Ivan od Paližne i braća Horvati, doživljavali su ga kao svoga ključnog protivnika, a njihov je utjecaj u Hrvatskoj bio prevelik, uz sve konkretniju pomoć bosanskog kralja Tvrtka I. Otud je i u hrvatskoj historiografiji nemoguće naći podatak da je Nikola Gorjanski stariji potkraj života bio hrvatski ban.[14] Dio objašnjenja je u tome što se u hrvatskim radovima od Račkoga nadalje ponavlja tvrdnja da je Karlo II Drački za svoga kratkog kraljevanja imenovao hrvatskim banom priora Ivana od Paližne, dakle da je ovaj bio ban još za života Nikole Gorjanskoga.[15] U stvarnosti, među sačuvanim poveljama Karla Dračkog nema traga takvu imenovanju,[16] a Paližna se pouzdano pojavljuje s banskim naslovom tek od siječnja 1387.[17]

Mlađi Nikola Gorjanski preuzeo je naslov hrvatskog bana osam godina poslije očeve smrti i nosio ga je u znatno dužem razdoblju, od sredine 1394. do veljače 1402.[18] Točnije, banovanje Nikola Gorjanskoga započelo je između svibnja 1394, kada ga jedan izvor spominje kao bivšega mačvanskog bana, i prosinca iste godine, kada je on prvi put zabilježen kao hrvatski ban.[19] Banom ga je Žigmund imenovao vjerojatno u vrijeme pohoda u Bosnu i osvajanja utvrde Dobor (u srpnju 1394).[20] Ubrzo potom Nikola je, zajedno s bratom Ivanom, kod Knina porazio vojsku Vuka Vukčića, bosanskog vojvode koji je u to vrijeme nosio naslov hrvatsko–dalmatinskog bana u ime pretendenta Ladislava

14 *Franjo Rački:* Pokret na slavenskom jugu koncem XIV. i početkom XV. stoljeća. (1. dio), Rad JAZU 2. (1868) 122.; *Vjekoslav Klaić:* Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća. 5 sv. Prir. *Trpimir Macan.* Nakladni zavod Matice hrvatske, Zg., 1985; prvo izd. 1899–1911, 2: 252., te *Ferdo Šišić:* Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350–1416). Matica hrvatska, Zg., 1902. 39., spominju da je Gorjanski bio smijenjen s palatinske časti, ali ne i da je imenovan hrvatskim banom. Ništa o tome ne kaže ni *Nada Klaić:* Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku. Školska knjiga, Zg., 1976. 654–656. I za Hrvatski biografski leksikon. Sv. 1. Zg., 1983. 5: 62., Nikola I Gorjanski je „mačvanski ban i palatin".

15 *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (1. dio) 125.; *Ivan Kukuljević Sakcinski:* Priorat vranski sa vitezi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj. Rad JAZU 81. (1886) 68.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 254. S dozom skepse: *Neven Budak:* Ivan od Paližne, prior vranski, vitez sv. Ivana. Historijski zbornik 42. (1989) 68.

16 *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 110–111.; 2: 310–327. Usp. *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (1. dio) 124–125.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 255.

17 Radi se o Paližninoj vlastitoj povelji: *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 17: 52., br. 37.; *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 440–441., br. 783.

18 *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 25.

19 *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 25. i 29. Nakon smrti prethodnoga hrvatskog bana Ivana Frankapana, banska služba spominje se kao upražnjena u prosincu 1393. i siječnju 1394. U tom razdoblju jedan narativni izvor bilježi kao bana Butka Kurjakovića Krbavskog.

20 Tako misle *Franjo Rački:* Pokret na slavenskom jugu koncem XIV. i početkom XV. stoljeća. (2. dio) Rad JAZU 3. (1868) 147–148.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 96.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2.: 307–309. Za dataciju osvajanja Dobora vidi *Pál Engel:* Neki problemi bosansko–ugarskih odnosa. Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU 16. (1998) 67.

Napuljskog.[21] Novoga bana Nikolu Gorjanskoga grad je Split izabrao za svoga kneza i on je u toj dvojakoj ulozi u siječnju 1395. boravio u Splitu i sudio u nekom sukobu među trogirskim građanima.[22] Banovi boravci u Hrvatskoj bili su isprekidani dugim razdobljima odsutnosti, povezanim s njegovim političkim i vojnim poslovima u Ugarskoj i Slavoniji, kao i ratnim pohodima u susjednim zemljama. U srpnju 1395. braća Nikola i Ivan Gorjanski sudjelovala su u Žigmundovu pohodu u Vlašku,[23] a u siječnju 1396. ban Nikola boravio je u Šiklošu;[24] u ožujku iste godine nalazio se po posjedničkom poslu pred srijemskim kaptolom sv. Ireneja na donjoj Savi.[25] Tek u lipnju 1396. nalazimo ga ponovno u Hrvatskoj, u Ninu, kamo je bio sazvan opći sabor Kraljevina Dalmacije i Hrvatske. Uz bana Nikolu saboru je predsjedao i tadašnji zagrebački biskup i kraljev tajni kancelar Ivan Spiški (mađ. Szepesi), a uz njih je bio i Ivan Gorjanski.[26] Odmah potom braća Gorjanski su iz Hrvatske morala požuriti na dunavsku granicu Ugarske kako bi s kraljevom vojskom sudjelovala u „posljednjem križarskom pohodu", okončanom u rujnu 1396. kod Nikopola u Bugarskoj. Kao jedan od malobrojnih preživjelih i nezasužnjenih, ban Nikola se s poprišta nikopolske katastrofe, u pratnji kralja Žigmunda, vratio morskim putem u Dalmaciju. U prosincu 1396. i početkom 1397. boravili su kralj i ban u Dubrovniku, Splitu i Kninu; u drugom dijelu toga boravka već su provodili istrage i suzbijali obnovljenu inicijativu u prilog Ladislava Napuljskoga.[27] Od tadašnje djelatnosti bana Nikole sačuvao se, kao posebno zanimljiv trag, službeni prijepis koji je on u Kninu 3. veljače 1397. izdao Vukiću Markoviću iz Psetske županije; izvorni predložak toga prijepisa, iz 1395. godine, bio je pisan *litteris et sillabis Sclauonicalibus*, a „sa slavenskoga jezika na latinski" preveo ga je banov „vjerni notar i pisar, vičan i vrlo vješt u slavenskom pismu".[28] Ban je potom prateći kralja otputovao u Slavoniju gdje je, poslije

21 *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (2. dio) 154.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 97–98.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 309.; *Engel, P.:* Neki problemi nav. dj. 59.; *Engel, P.:* Zsigmond bárói: rövid életrajzok nav. dj. U: Művészet Zsigmond király korában 1387–1437. 1 sv. Szerk. *L. Beke–E. Marosi–T. Wehli.* MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, Bp., 1987. 416.

22 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 3–7., br. 3.; Usp. *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (2. dio) 155.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 310.

23 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 319–320.; *Engel, P.:* Zsigmond bárói nav. dj. 416–417.

24 Tu je izdao jednu listinu (*Elemér Mályusz–Iván Borsa:* Zsigmond-kori oklevéltár I–VII. (1387–1420). (CD-ROM) Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft., Bp., 2003. 1: br. 4226.

25 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 96–98., br. 72.

26 *Franjo Rački:* Pokret na slavenskom jugu koncem XIV. i početkom XV. stoljeća. (3. dio) Rad JAZU 4. (1868) 910.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 313–316.; saborske sudske odluke v. u *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus i. m. 18: 129–140., br. 90–92.

27 *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (3. dio) 18–20.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 115–116.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 323–324.

28 *Vjekoslav Klaić:* Acta Keglevichiana annorum 1322. – 1527. / Najstarije isprave porodice Keglevića do boja na Muhačkom polju. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zg., 1917. 107–109., br. I–III.; *Mályusz–Borsa:* Zsigmond-kori oklevéltár (CD-ROM) nav. dj. 1: br. 3946. i 4626. Banov prijepis nije se sačuvao u izvorniku, nego u nešto kasnijem prijepisu kninskog kaptola iz iste 1397.

„krvavog sabora" u Križevcima (27. veljače 1397), preuzeo i službu slavonskog bana. Poslije općeg sabora kraljevstva u Temišvaru (listopad 1397), pak, Žigmund je posebnom poveljom predao banu Nikoli i njegovu bratu Ivanu hrvatsko–dalmatinsko i slavonsko banstvo s pripadajućim prihodima na doživotnu upravu i uživanje *(usque ad vite eorum tempora pro honore)*.[29] No, i nadalje je samo Nikola ostao službeni nositelj banske časti, tj. ban u uobičajenom smislu toga pojma.

Prema jednome izvoru ban Nikola bio je u travnju 1397. u Budimu,[30] a potom je, sudeći prema datacijama njegovih vlastitih povelja, boravio mahom u Slavoniji i na svojim imanjima u Vukovskoj i Baranjskoj županiji. Preliminaran pregled podataka o sačuvanim poveljama bana Nikole pokazuje tako da je u svibnju, rujnu i listopadu 1397. boravio u Zagrebu, u siječnju 1398. u Šiklošu, u veljači i ožujku 1398. u Križevcima i Gorjanima, u rujnu, listopadu i studenome 1398. opet u Zagrebu.[31] U siječnju 1399. bio je u Zagrebu i Križevcima, u ožujku u Šiklošu, u razdoblju od svibnja do listopada opet naizmjence u Zagrebu i Križevcima. U siječnju 1400. nalazimo ga u Zdencima i Križevcima, u svibnju u Zagrebu, u srpnju, kolovozu i listopadu u Križevcima. I tijekom 1401. najviše je, prema svjedočenju vlastitih povelja, bio u Zagrebu (siječanj, ožujak, svibanj, listopad), a jednom i u Koprivnici (listopad). Izvan toga kruga povelje bilježe jedino dva boravka u Ostrogonu (u kolovozu 1400. i travnju 1401).[32] Na području Hrvatskog Kraljevstva nije ban Nikola poslije veljače 1397. izdao nijednu ispravu te se čini da nije onamo ni odlazio.

Banove vojne aktivnosti bile su ponajprije okrenute granici Slavonije s Bosnom. Tako je on vrlo vjerojatno bio uz kralja Žigmunda na njegovu pohodu u Bosnu, protiv Hrvoja Vukčića, u ljeto 1398, čemu je prethodio kraljev višemjesečni boravak u Vukovskoj županiji (između ostaloga i u

---

29 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 284–285., br. 185. Usp. *Mályusz, E.–Borsa, I.:* Zsigmond-kori oklevéltár (CD-ROM) nav. dj. 1: br. 5048. Povelja je izdana 2. studenoga 1397. u Széphelyu (danas Jebel) u Tamiškoj županiji.

30 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 210., br. 139. Povelja je datirana 19. travnja 1397, a u intitulaciji Nikola sebe naziva samo banom Dalmacije i Hrvatske, iako je tada nesumnjivo već bio i slavonski ban. Povelja je naslovljena na banova kaštelana u utvrdi Omiš, Ivana Čemera iz Križevačke županije, koji je kaštelansku službu u Omišu vršio od 1395. (*Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 380.). Sadržajem povelja pripada skupini izvora koji se tiču tadašnjih prijepora oko posjeda Splitske nadbiskupije te je i sačuvana, koliko se zasad zna, jedino u prijepisu među ostalim sadržajno povezanim listinama, u rukopisu iz 17. stoljeća naslovljenom Descriptio mense archiepiscopalis Spalatensis.

31 S kraja 1398. sačuvane su dvije Nikoline povelje izdane na manje poznatim mjestima: 16. prosinca in villa Iarena (MNL OL DL 282 377) i 18. prosinca in Banya (*Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 405., br. 283.). Posrijedi su mjesta u pograničju Bosne i Slavonije, jer su povelje izdane tijekom vojnog pohoda „protiv Bosne".

32 Pregled je priređen na temelju: *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. sv. 18.; *Mályusz, E.–Borsa, I.:* Zsigmond-kori oklevéltár (CD-ROM) nav. dj.; A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa (DL–DF 4.2) – időrend szerint rendezett változat / Database of archival documents of medieval Hungary (CD-ROM), Szerk. *György Rácz*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft., 2003.

Gorjanima) i u Požegi.[33] Na vojnom pohodu na istoj strani nalazimo ga i u prosincu 1398.[34] I u prvim mjesecima 1400. ban je kao glavni zapovjednik kraljevske vojske pripremao pohod „protiv Bosanaca i turskih snaga", a i u ljeto te godine bavio se operacijama oko rijeke Save.[35] Tijekom 1401. Gorjanskoga su dalje od Hrvatske držali i drugi poslovi, osobito njegov angažman oko oslobađanja kralja Žigmunda iz konfinacije u koju ga je stavila velikaška oporba u Ugarskoj.[36] Dok je Žigmund u Ugarskoj bio zatočen i lišen kraljevske vlasti (od kraja travnja do kraja listopada 1401), i u Hrvatskoj su ojačali otpori njegovoj vlasti, a Ladislav Napuljski obnovio je svoje kraljevske pretenzije, imenovavši novoga namjesnika za Ugarsku, Dalmaciju i Hrvatsku. Glavni akteri zbivanja na terenu bili su bosanski kralj Ostoja i vojvoda Hrvoje, koji su uz pomoć hrvatskih saveznika i Ladislavove mornarice potkraj 1401. i tijekom 1402. zauzimali utvrde u zaleđu obale i pridobivali dalmatinske gradske komune za anžuvinskog vladara.[37] U ljeto ili jesen 1401. bosanska je vojska opsjedala Knin, ključnu utvrdu hrvatskog bana, ali ju je banov kaštelan Antun od Somkereka uspio obraniti.[38] U ruke pristaša Ladislava Napuljskog Knin je pao 1403. godine, u kojoj je Žigmundova vlast bila gotovo potpuno potisnuta iz Hrvatske (čak je i jedan od tadašnjih Žigmundovih hrvatsko–slavonskih banova, Pavao Bisen, u pokušaju da obnovi bansku vlast dospio u zarobljeništvo pronapuljske stranke).[39] Nikola Gorjanski je svoje hrvatsko i slavonsko banstvo okončao u veljači 1402. usred teške krize kraljevske vlasti u Hrvatskoj. Uzete same za sebe, okolnosti njegove smjene s banske službe mogle bi upućivati na zaključak da je time bio kažnjen za

33 *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 127–129.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata 2. nav. dj. 333–336.; *Sima Ćirković:* Istorija srednjovekovne bosanske države. Srpska književna zadruga, Beograd, 1964. 193.; *Dubravko Lovrenović:* Na klizištu povijesti. Sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska, 1387–1463. Synopsis, Zg.–Sarajevo, 2006. 88–90. Za Žigmundovo kretanje u tom razdoblju vidi *Jörg K. Hoensch et al.:* Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg 1368–1437. Fahlbusch Verlag, Wahrendorf, 1995. 65.

34 Vidi bilješku 31.

35 *Engel, P.:* Zsigmond bárói nav. dj. 417.; *Engel, P.:* Neki problemi nav. dj. 67.; *Lovrenović, D.:* Na klizištu nav. dj. 92–93.

36 O tome ukratko *Engel, P.:* The realm nav. dj. 206–207.

37 *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (3. dio), 38–52.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 139–150.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata 2. nav. dj. 344–352.; *Ćirković, S.:* Istorija nav. dj. 194–196.

38 Glavni izvor za to je Žigmundova darovnica od srpnja 1402. *Samu Barabás:* A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltára. 2 sv. Athenaeum R. Társulat, Bp., 1895. 1: 283–284. Izdanje je ponovio *Šišić, F.:* Nekoliko isprava nav. dj. 192–193., br. 37., s bilješkom da se opsada zbila „ljeti 1401". Prethodno je Šišić smatrao da se ta opsada dogodila već u ranom dijelu 1400. te da je tada i ban Nikola Gorjanski iz Slavonije „krenuo put Knina" (*Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 135.), ali za potonje nema dokaza; uostalom i kraljeva darovnica tvrdi da je kaštelan obranio Knin sua tantum virtute. Raniju je dataciju opsade prihvatio i *Ćirković, S.:* Istorija nav. dj. 194. Usp. o tome *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1:343, s. v. Knin; *Lovrenović, D.:* Na klizištu nav. dj. 96–97.

39 *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (3. dio) 53–55.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 152–153.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 352–354.

nesposobnost da te zemlje drži pod nadzorom; no, zapravo se nije radilo o degradaciji, nego o pripremi za unapređenje i nastavak Nikolina uspona, jer ga je Žigmund u prvoj prigodi imenovao palatinom kraljevstva (u rujnu 1402).[40] Nikola Gorjanski prethodnih je godina i mjeseci postao za Žigmunda toliko važan oslonac da banska vlast nije više bila primjeren izraz i okvir za njegovu stvarnu političku ulogu.

Dok je sam u većem dijelu banske službe godinama izbivao iz Hrvatske, Gorjanski je banske poslove prepustio svojem hrvatskom podbanu Pavlu Svetačkom (Szencsei), koji je u njegovo ime stolovao u Kninu. Taj je Svetački, član plemićke obitelji iz Križevačke županije, bio familijar Gorjanskih još za palatina Nikole starijega, kojemu je 1381. služio kao palatinski namjesnik (vicepalatin).[41] Uz naslov hrvatskog bana Nikola je, kao što je već rečeno, u nekim razdobljima nosio i naslov kneza barem dviju gradskih komuna u Dalmaciji – Splita i Raba. Naslov splitskog kneza nosio je i banov brat Ivan. Te su časti Gorjanskima ostale i neko vrijeme nakon kraja Nikolina banovanja. Tako su još u travnju 1402. novi hrvatsko–slavonski banovi dobili u Splitu potvrdu i prisegu vjernosti kralju Žigmundu, a u toj su prigodi Splićani za svoga kneza, uz Ivana Gorjanskog, još jednom izabrali i njegova brata, palatina i bivšeg bana Nikolu. Kao splitski knezovi braća Gorjanski potom se spominju sve do početka prosinca 1402, kada je i taj grad, dotad „najjači stup Žigmundov" u Dalmaciji, pod pritiskom vojnih uspjeha Ladislavova tabora odustao od vjernosti Žigmundu i s kneževske časti skinuo Gorjanske.[42]

Kao hrvatski ban imao je Nikola Gorjanski pod sobom kakvih petnaest kraljevskih utvrda kojima je upravljao preko svojih kaštelana u njima. Osim toga, Gorjanski su na području Hrvatske i Dalmacije stekli i neke privatne posjede. Očekujući od njih zaštitu protiv prijašnjih gospodara Zadrana, poglavari komune na otoku Pagu darovali su u veljači 1399. braći Gorjanskima znatne posjede na tome otoku: čak 80 solana, grupiranih na četiri mjesta na otoku, zatim neko skladište, oranice i vinograde.[43] Nešto ranije, Gorjanski su kraljevom darovnicom stekli i dva cijela otoka na sjeveru Dalmacije – Cres i Osor (današnji Lošinj). Te je otoke do travnja 1397. držao Ivan Saracen, ugarski vlastelin rodom iz Italije, da bi ih tada prepustio kralju u zamjenu za posjede u podunavskoj Tolnanskoj županiji, a kralj ih je odmah potom predao Gorjanskima.[44] Za boravka u Đakovu u ožujku 1398. proširio je darovnicu dajući Gorjanskima i pravo pobiranja tamošnje tridesetnice i kra-

40 *Engel, P.*: Magyarország nav. dj. 2: 5., 19., 25.

41 *Engel, P.*: Magyarország nav. dj. 1: 4., 25. Neke primjere povelja podbana Pavla, iz 1398, vidi u *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 381–383., br. 266; 386., br. 269; 398–400., br. 278.

42 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 346., 348., 351.; *Šišić, F.:* Vojvoda Hrvoje nav. dj. 146. i 149.

43 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 425–427., br. 298. Usp. *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 338.

44 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 210–211., br. 140.; 228–229., br. 155.; 268., br. 172.; 320–322., br. 215.

ljevski prihod od trgovine morskom solju na dvama otocima.[45] Zanimljiva je konzekvencija tih darovnica da su se Gorjanski smatrali i patronima Osorske biskupije s pravom podjeljivanja biskupskog naslova, pa su tako 12. ožujka 1399. izdali u Šiklošu povelju kojom na osorsku biskupsku stolicu, upražnjenu „smrću prečasnog u Kristu oca i gospodina Protina *(patris et domini Protini),* blage uspomene biskupa rečene osorske crkve", postavljaju Nikolu Šikloškoga, provincijala regularnih kanonika sv. Augustina u Ugarskoj.[46] Prema Klaiću, *„to je prvi slučaj da je ban hrvatski imenovao biskupa"*.[47] Nikola Pavlov Šikloški pripadao je plemićkoj obitelji, grani roda Kán, kojoj je Žigmund zbog pristajanja uz pronapuljsku stranku 1387. oduzeo njezin matični posjed s utvrdom. Gorjanski su utvrdu i vlastelinstvo Šikloš dobili od kralja u zamjenu za druge posjede nešto prije 1395. Osim gubitka imanja, obitelj Šikloških uskoro je ostala i bez muških nasljednika. Kanonički provincijal Nikola bio je, zapravo, posljednji živući muški član obitelji.[48] Unatoč dobroj volji Gorjanskih, on ipak nije postao legitiman osorski biskup, a nije poznato ni je li faktično preuzeo upravu biskupijom. U dokumentima papinske kancelarije nema mu traga, što je razumljivo jer je tadašnji rimski papa Bonifacije IX općenito podupirao političke ambicije Ladislava Napuljskog i bio mu saveznik,[49] pa je teško zamisliti da bi odobrio ovakvu crkvenoupravnu inicijativu poteklu iz krugova oko kralja Žigmunda. Štoviše, taj je papa još u lipnju 1398. za osorskog biskupa imenovao nekog Maura *de Rassolis* iz Zadra, nakon što je prethodni biskup Robert *(= Protinus?)* umro, a u svibnju 1399. zabilježena je u Apostolskoj komori Maurova obveza da plati pristojbu za imenovanje.[50] Ni sami Gorjanski nisu mogli dugo gospodovati na otocima na Kvarneru. Potkraj 1402. od tih posjeda odsjeklo ih je širenje područja pod kontrolom Ladislavovih pristaša, a napose prelazak kneza Nikole Frankapana, glavnog vlastelina u tom dijelu Dalmacije i Hrvatske, u

45 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 325–326., br. 218.; 334–336., br. 226. Usp. *Rački, F.:* Pokret nav. dj. (3. dio) 25.

46 *Smičiklas, T.:* Codex diplomaticus nav. dj. 18: 429., br. 301.

47 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 337.

48 *János Karácsonyi:* A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Nap Kiadó, Bp., 2004. [pretisak] 736–741.; *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 410, s. v. Siklós; *Pál Engel:* Magyar középkori adattár: Középkori magyar genealógia (CD-ROM). MTA Történettudományi Intézete–Arcanum Adatbázis Kft., Bp., 2001, s. v. Kán nem – 2. tábla: Siklósi.

49 Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques. Sv. 1– (Paris: Letouzey et Ané, 1912–), 9: 909–922. (E. Vansteenberghe); Usp. *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 356–357.

50 *Conradus Eubel:* Hierarchia catholica medii aevi sive Summorum Pontificum, S. R. E. Cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta, 2. izd. Monasterii: Typis Librariae Regensbergianae, 1913. 67.; *Jadranka Neralić:* Priručnik za istraživanje hrvatske povijesti u Tajnom vatikanskom arhivu od ranog srednjeg vijeka do sredine XVIII. stoljeća: Schedario Garampi, 2 sv. Hrvatski institut za povijest, Zg., 2000. 1: 98., br. 68–69.; Monumenta Croatica Vaticana: Camera apostolica. Prir. *J. Barbarić, J. Kolanović, A. Lukinović, J. Marković, J. Ivanović, S. Razum.* 2 sv. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti–Hrvatski državni arhiv–Kršćanska sadašnjost–Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima, Zg.–Rim, 1996–2001. 1: 533., br. 1014.

Ladislavov tabor.[51] Doduše, već početkom 1404. Frankapan je opet bio među Žigmundovim pristašama,[52] ali je iscrpljujuće nadmetanje između pobornika dvojice kraljeva naposljetku najbolje iskoristila Venecija, domogavši se 1409. velikih dijelova Dalmacije, koji su uključivali i sjeverne otoke Cres i Osor,[53] pa su ih tada, ako ne već i ranije, Gorjanski konačno i trajno izgubili.

Povratak u Žigmundov tabor knez Nikola Frankapan potvrdio je i osnažio stupivši u brak s Dorotejom, sestrom palatina Nikole Gorjanskoga. U travnju 1405. knez je razmjenjivao darove s Mlečanima u prigodi svoje svadbe. U travnju 1406, pak, preko svojeg je poslanstva u Mlecima tražio, između ostaloga, da palatinu Nikoli, njegovu šurjaku, tamošnje vlasti dodijele status mletačkog građanina, a uz to im je prenosio palatinov prijedlog da Mleci sklope savez s kraljem Žigmundom protiv Ladislava.[54] Knezu je to bio drugi brak, a potrajao je dvadesetak godina; kao udovac oženio se 1428. i treći put,[55] a umro je 1432. Imao je osobito brojno potomstvo (iz izvora se zna za čak deset sinova i jednu kćer), sigurno većinom iz braka s Dorotejom Gorjanskom.[56]

U palatinskoj grani Gorjanskih to je jedina poznata bračna veza s članovima ili članicama hrvatskih plemićkih obitelji. I banska grana povezala se na takav način s hrvatskim plemstvom, također samo s jednom obitelji, ali je bračne veze s njom uspostavljala triput. Posrijedi su tri braka koja su članovi banske grane Gorjanskih sklopili s članovima obitelji Kurjakovića Krbavskih (izvorno iz Krbavske županije), najvažnije grane starog hrvatskog plemena Gusić. Kurjakovići Krbavski prvi put su se pojavili u političkom životu Ugarske za kralja Karla I Anžuvinca, nakon pada hrvatskog bana Mladena II Šubića (1322). Grgur I Kurjaković zabilježen je 1324. kao *miles aule regie*, što je naslov koji su u to vrijeme dobivali samo stranci na kraljevskom dvoru. Kao hrvatskog plemića nije ga se, dakle, u Ugarskoj držalo za domaćeg čovjeka.[57] Njegov sin Juraj bio je kaštelan kraljevske utvrde Dobra Kuća u Križevačkoj žu-

51 *Klaić, Vj.:* Krčki knezovi nav. dj. 192–193.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 353.

52 *Klaić, Vj.:* Krčki knezovi nav. dj. 194.; *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 367., 379–381.

53 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 3: 62–64.. Poslije 1409. među otocima na sjeveru Dalmacije jedino je Krk, Frankapanov posjed, ostao izvan mletačke državine.

54 *Sime Ljubić:* Listine o odnošajih izmedju južnog Slavenstva i Mletačke Republike, 10 sv. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zg., 1868–1891. 5: 53–54. i 74.; *Mályusz, E.–Borsa, I.:* Zsigmond-kori oklevéltár (CD-ROM). 2/1: br. 4687. Usp. *Klaić, Vj.:* Krčki knezovi nav. dj. 195–196.; *Tünde Árvai:* A házasságok szerepe a Garaiak hatalmi törekvéseiben, U: Kor–szak–határ: a Kárpát medence és a szomszédos birodalmak (900–1800). A PTE BTK Interdiszciplináris doktori iskola közép- és koraújkori programjának I. konferenciája. Szerk. *Tamás Fedeles, Márta Font, Gergely Kiss.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013. 111., 116., 117.

55 *Klaić, Vj.:* Krčki knezovi nav. dj. 215.

56 Usp. *Engel, P.:* Középkori magyar genealógia (CD-ROM). S. v. Frangepán.

57 *Vjekoslav Klaić:* Rodoslovlje knezova Krbavskih od plemena Gusić. Rad JAZU 134. (1898) 195–198.; *Pál Engel:* Knezovi Krbavski u Ugarskoj / Die Grafen von Korbavien in Ungarn, U: Povezivanje srednjoeuropskih zemalja s Jadranom (Mediteranom). Zbornik radova, Ur. *Josip Božičević.* Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zg., 1998. 75–76.; *Ivan Botica:* Krbavski knezovi u srednjem vijeku. Doktorski rad [rukopis]. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zg., 2011. 60–61., 66., 73–114.

paniji, a na istom području nalazimo poslije i Jurjeva sina Grgura II, kojemu je 1393. glavni posjed bio Atyinaszentmárton u okolici Voćina. On je uz to zabilježen kao gračenički župan, a poznato je i da je raspolagao znatnim novčanim sredstvima položenim kod bankara u Veneciji. Važnijih političkih funkcija nije imao, a umro je poslije 1413. Njegova žena bila je Katarina Gorjanska, unuka bana Pavla i sestra prije spomenutoga lučkog župana Ivana. Potomaka nisu imali.[58] Do toga prvog orođivanja Gorjanskih s Krbavskima došlo je, vjerojatno, u kontekstu njihove suradnje u dvorskom krugu kraljice Marije; poznato je, na primjer, da je Juraj Krbavski bio član poslanstva upućenog 1385. vojvodi Luju Orleanskom radi sklapanja braka s Marijom, a taj nedovršeni dinastijski projekt bio je djelo palatina Nikole Gorjanskoga.[59]

Mačvanski ban Deziderije Gorjanski imao je za prvu ženu Katarinu Krbavsku, kćer Ivana iz Budislavove loze Kurjakovića, kraljičinog i potom kraljevog glavnog stolnika. Taj Ivan, poznat i pod nadimkom Grof, bio je jedan od članova utemeljitelja Žigmundova Zmajevog reda, osnovanog 1408. (Na popisu prvih članova reda bio je još jedan Kurjaković, također Budislavov unuk, potonji hrvatski ban Karlo.)[60] Članovi Budislavove loze Krbavskih otpočetka su čvrsto stali na stranu kralja Žigmunda i u tome ostali dosljedni i u najkritičnijim trenucima, pa su tako 1403. bili *„od svih velikaša u Hrvatskoj jedini vjerni kralju Sigismundu"*.[61] Stoga nema ničega neobičnog u tome što je ban Deziderije Gorjanski oženio kćer Ivana Krbavskoga, Katarinu koju izvori zovu i Katruška.[62] Iz toga ili pak drugog svojeg braka Deziderije je imao samo sina Ivana, koji nije igrao primjetniju ulogu u političkom životu kraljevstva.

Napokon, nećak bana Deziderija, Ivan Ladislavov Gorjanski, bio je oženjen Jelenom Krbavskom, kćerju Tome Pavlova, također iz Budislavove grane Kurjakovića.[63] Ivan je 1439. kod Svete Stolice tražio razvrgnuće toga braka jer ga je navodno njegov stric (ban Deziderije?) kao petnaestogodišnjaka silom natjerao u brak s još mlađom, dvanaestogodišnjom Jelenom.[64] Umro je, međutim, već prije kraja 1440, a nadživjele su ga udovica Jelena i dvije kćeri, Eliza-

---

58 *Klaić, Vj.:* Rodoslovlje nav. dj. 200–202.; *Engel, P.:* Knezovi Krbavski nav. dj. 76–77.; *Engel, P.:* Magyarország nav. dj. 1: 252., 303–304. S. v. Dobra Kuća i 2: 132.; *Engel, P.:* Középkori magyar genealógia (CD-ROM) nav. dj. S. v. Korbáviai grófok és a Dorozsma nem – 2. tábla: Garai Bánfi; *Botica, I.:* Krbavski knezovi nav. dj. 107., 117–132.

59 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 249.; *Süttő, Sz.:* Anjou–Magyarország nav. dj. 1: 91.

60 *Klaić, Vj.:* Rodoslovlje nav. dj. 205.; *Engel, P.:* Knezovi Krbavski nav. dj. 75.; *Botica, I.:* Krbavski knezovi nav. dj. 181–182.

61 *Klaić, Vj.:* Povijest Hrvata nav. dj. 2: 353.

62 Neobičan je ipak bio kraj toga braka, jer iz sačuvanih izvora proizlazi da se Deziderije ženio još jednom poslije braka s Katarinom, iako ga je ona nadživjela za više godina. (usp. *Engel, P.:* Középkori magyar genealógia [CD-ROM]. S. v. Dorozsma nem – 2. tábla: Garai Bánfi). Uz to *Botica, I.:* Krbavski knezovi nav. dj. 216–218.

63 *Engel, P.:* Középkori magyar genealógia (CD-ROM) nav. dj. S. v. Korbáviai grófok; *Botica, I.:* Krbavski knezovi nav. dj. 231.

64 *Pál Lukcsics:* Diplomata pontificum saeculi XV/XV. századi pápák oklevelei. 2 sv. Magyar Tudományos Akadémia, Bp., 1931–1938. 2: 182., br. 644.

beta i Katarina, uskoro udane za članove važnih velikaških obitelji.[65] Još uvijek nepotpuno proučeni izvori daju naslutiti zamršene bračne i obiteljske odnose, koje će drugom zgodom trebati potanje istražiti. Zasad valja zaključiti da su banski Gorjanski s hrvatskim plemićkim rodom Kurjakovića Krbavskih izgradili iznimno jaku, višestruku ženidbenu vezu, kojoj je očito pogodovalo nekoliko faktora: političko istomišljeništvo u pitanjima dinastijskih borbi i odnosa prema središnjoj vlasti u Ugarsko–Hrvatskom Kraljevstvu; nastojanje Gorjanskih da se, barem u nekim razdobljima, djelotvornije upletu u političke prilike u Hrvatskoj i da si za takve planove nađu pouzdane saveznike; političke ambicije i ekonomski apetiti Kurjakovića Krbavskih koji su njihove članove usmjeravali prema sjeveru i bliže središtima kraljevstva.

65 *Engel, P.:* Középkori magyar genealógia (CD-ROM) nav. dj. S. v. Dorozsma nem – 2. tábla: Garai Bánfi.